

Proverbia

aquas quasi in vestimento. Quis suscitavit omnes terminos terre. Quid nomen est ei. et quod nomen filii eius si nosti. Omnis finis dei ignitus: clypeus est omnibus sperantibus in se. Ne addas quicquam vobis illius et arguaris: inveniaturisq; medax. Duo rogavi te. ne deneges mihi animum moriar. Sanitatem et verba medicacia longe fac a me. Mendacitatem et divitias ne dederis mihi. tribue tamen victui meo necessaria: ne forte satiatus illiciar ad negandum: et dica. quod est dominus. aut egestate compellus furer et proirem nomen dei mei. Ne accuses servum ad dominum suum: ne forte maledicat tibi et corruias. Generatio que patri suo maledicit: et que matri suae non benedicit. Generatio que sibi in mundum videtur: in non est lota a sordibus suis. Generatio cui excelsi sunt oculi. et palpebrae eius in alta surrecte. Generatio que per dentibus gladios habet et commadat molaribus suis: ut comedat inopes de terra. et pauperes ex hominibus. Sanguis fugae due sunt filiae: dicentes affer affer. Tria sunt insaturabilia. et quartum quod nunquam dicitur sufficit. Infernum et os vulvae et terra quae non satiatur aqua ignis vero nunquam dicitur sufficit. Oculum qui subannat preem et qui despicit partum matris suae. suffodiant eum corruui de torrentibus. et comedant eum filiae aquile. Tria sunt difficultia mihi: et quartum penitus ignoro. Via aequae in celo. viam colubri super petras. via navis in medio mari et via viri in adolescentia. Talis est et via mulieris adultere que comedit et tergens os suum dicit. Non sum operata malum. Per tria movet terra. et quartum quod non potest sustinere. Per servum cum regnauerit. per stultum cum saturatus fuerit cibo. et per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta. et per ancillam cum fuerit heres domine suae. Quattuor sunt inimici terre: et ipsa sunt sapientiora sapientibus. Formice plus infirmus: quam praeparat in messe cibum suum. Lepusculus plebs inuvalida. qui colat in petra cubile suum. Regem locusta non habet: et egredietur vniuersa per turmas suas. Stelio manibus nitit. et morat in edibus regis. Tria sunt quae bene gradiuntur: et quartum quod incedit feliciter. Leo fortissimus bestiarum: ad nullius pauebit occursum. Gallus succinet lumbos suos. et aries: nec est rex qui resistat ei. et qui stultus apparuerit. postquam eleuatus est in sublime. Si enim intellexisset: ori suo imposuisset manum. Qui autem fortiter premit verba ad eliciendum lac. exprimit butyrum. et qui vehementer emugit. elicit sanguinem. et qui prouocat iras prouocet discordias.

XXXI

Verba lamuelis regis. Visio qua eruditur cum mater sua. Quid dilecti mei: quid dilecti vteri mei: quid dile-

cte votozum meorum. Ne dederis mulieribus substantiam tuam: et diuitias tuas ad delendos reges. Noli regibus olamuel. noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est vbi regnat ebrietas. Ne forte bibant et obliuiscantur iudiciorum et mutant causam filiorum pauperis. Date sciam merentibus: et vinum his qui amaro sunt animo. Bibant et obliuiscantur egestatis suae et doloris sui non receordentur amplius. Aperit os tuum muto. et causis omnium filiorum qui pertranscunt. Aperit os tuum decerne quod iustum est. et vindica inopem et pauperem. Aleph. Mulierem forte quis inueniet: procul et de vltimis finibus precium eius. Beth. Confidit in ea cor viri sui. et spolijs non indigebit. Hymel. Reddet ei bonum et non malum omnibus diebus vite suae. Beth. Quaesit lanam et linum: et operata est consilio manuum suarum. He. Facta est quasi nauis institoris de longe portans panem suum. Gau. De nocte surrexit. deditque predam domesticis suis et cibaria ancillis suis. Zai. Considerauit agrum et emit eum: de fructu manuum suarum plantauit vineam. Beth. Accinxit fortitudine lumbos suos. et roborauit brachium suum. Teth. Sustauit et vidit quia bona est negociatio eius non extinguet in nocte lucerna eius. Goth. Manum suam misit ad fortia et digiti eius apprehenderunt fusum. Laph. Manum suam aperuit inopi. et palmas suas extendit ad pauperem. Lamech. Non timebit domum suam a frigoribus nivis: omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. Mem. Stragulatam vestem fecit sibi: byssus et pura indumentum eius. Nun. Mobilis in portis vir eius: quando sederit cum senatoribus terre. Samech. Syndonem fecit et vendidit: et cingulum tradidit chanaanico. Syn. Fortitudo et decor indumentum eius: et ridebit in dienuissimo. Phe. Os suum aperuit sapientie. et lex clementie in lingua eius. Sade. Considerauit semitas domus suae: et panem otiosum non comedit. Loph. Surrexerunt filii eius et beatissimam predicauerunt. vir eius et laudauit eam. Res. Multae filiae congregauerunt diuitias: tu supergressa es vniuersas. Syn. Fallax gratia et vana est pulchritudo: mulier timens dominum ipsa laudabitur. Thau. Date ei de fructu manuum suarum: et laudent eam in portis opera eius.

Expliciunt proverbia Salomonis.

Incipit prologus sancti Hieronymi in librum Ecclesiasten.

Quoniam me ante hoc ferme quinquenniū. cum adhuc romae essem et ecclesiasten sancte blesille legerem. ut eā ad p̄temptū mundi huius puocarem et omne quod in mūdo cerneret putaret esse p̄nihilō. rogatum ab ea: ut in morem cōmentarioli. obscura quae differerem: ut absque me posset intelligere quae legebat. Itaque quoniam in p̄cinctu nostri operis subita morte subtracta est et ubi non meruimus a paula et eustochiū talē vite nostre habere p̄sortē. tāto vulnere tunc percussus obmutui. nunc in bethleem positus. angustiore videlicet ciuitate. et illi memorie et vobis reddo quod debeo. Hoc breviter amonēs quod nulli auctoritatem secutus sum. sed de hebreo trāsferens: maxime septuaginta interpretum cōsuetudini me coaptavi: in his dūtaxat quoniam multum ab hebraicis discrepabāt. Interdū adlequae et symmachi et theodotionis recordat⁹ suz ut nec nouitate nimia. lectoris studiū deterrerem: nec rursus p̄tra p̄sciam meā fonte veritatis omisso. opinionū riuulos cōsectarer.

Explicit prologus sancti Hieronymi. Incipit Ecclesiastes. Ca. I.

Verba ecclesiastes. filij dauid regis hierusalem. Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes: vanitas vanitatum et omnia vanitas. Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo quo laborat sub sole? Generatio p̄terit et generatio aduenit: terra autē in eternū stat. Quis sol et occidit. et ad locum suū reuertit⁹: ibique renascens girat per meridiem et flectit ad aquilonem. Lustrans vniuersa in circuitu p̄git spūs. et in circulos suos reuertit⁹. Quia flumina intrant in mare: et mare non redundat. Ad locū vnde exeunt flumina reuertunt⁹: ut iterū fluant. Cūctae res difficiles nō pōt eas homo explicare s̄mone. Nō saturat⁹ oculus visu: nec auris auditu impletur. Quid est quod fuit? Sp̄m quod futurus est: Quid est quod factum est? Sp̄m quod faciendum est: Nihil sub sole nouum. nec valet quisque dicere: ecce hoc recens est. Jam enim p̄cessit in seculis quae fuerunt ante nos. Non est p̄torum memoria: sed nec eorū quidem quae postea futura sunt erit recordatio apud eos qui futuri sunt in nouissimo. Ego ecclesiastes fui rex israel in hierlm et proposui in animo meo q̄rere et inuestigare sapiēter de omnibus que sunt sub sole. Hanc occupationē pessimā de-

dit deus filijs hoīm ut occuparent in ea. Audi que sunt cuncta sub sole. et ecce vniuersa vanitas et afflictio spirit⁹. Peruersi difficile corrigunt⁹. et stultorū infinitus est numerus. Locutus sum in corde meo dicens. Ecce magnus effectus sum et p̄cessi omnes sapientia qui fuerunt anteme in hierusalem: et mens mea contēplata ē et multa sapienter et didici: dedi⁹ cor meū ut scirem prudentiā atque doctrinam errorēsque et stulticiā. Et agnouī quod in his quae esset labor et afflictio spūs. eo quod in multa sapientia multa sit indignatio: et qui addit scientiam. addit et laborem.

Dixi ergo in corde meo. Quadam et affluam delitijs: et fruar bonis. Et vidi quod hoc quoque esset vanitas. Risum reputavi errorem: et gaudio dixi. Quid frustra deciperis? Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnē meam. ut animum meū transferrem ad sapientiam. deuiteremque stulticiā: donec viderem quid esset vtile filijs hoīm: quo facto op⁹ est sub sole numero dierū vite sue. Magnificauī opa mea. Edificauī mihi domos et plātaui vineas: feci hortos et pomeria et conserui ea cuncti generis arboribus et extruxi michi piscinas aquarum ut irrigarem siluam lignorum germinantium. Possedi seruos et ancillas multaque familiā habui: armenta quae et magnos ouium greges vltra omnes quae fuerunt ante me in hierlm. Coaceruauī mihi argentum et aurum et substantias regum et puinciarū. Feci mihi cantores et cantatrices et delicias filiorum hominū cyphos et viceolos in ministerio ad vina fundenda. et supgressus sum opib⁹ omnes qui ante me fuerunt in hierlm. Sapiētia quoque p̄seueravit mecum: et omnia quae desiderauerunt oculi mei nō negavi eis: nec prohibui cor meum quin omni voluptate fruere. et oblectaret se in his quae p̄paraueram. Et hāc ratus sum partem meā: si yterer labore meo. Cūque me cōuertissem ad vniuersa opa quae fecerant manus mee. et ad labores in quibus frustra sudaueram: vidi in omnibus vanitatem et afflictionem animi. et nihil p̄manere sub sole. Transiui ad p̄templandā sapiētiā. errorēsque et stulticiā. Quid est in quā homo ut sequi possit regem factorem suū? Et vidi quod tantus p̄cederet sapiētiā stulticiā: quātum differt lux a tenebris. Sapiētis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat. Et didici quod vniuersus esset interitus et dixi in corde meo. Si vniuersus et stultus et meus occasus erit. quid mihi p̄dest quod maiorem sapiētie dedi operam? Locutusque cum mente mea animaduerti quod hoc quae esset vanitas. Non enim erit memoria

Ecclesiastes

sapientis similis ut stulti in perpetuum: et futura
opa oblivione effata pariter operiet. **U**nde
doctus similiter ut indoctus et idcirco reduit
me vite mee videntem mala uniuersa esse sub so-
le: et cuncta vanitatem et afflictionem spiritus. **R**ursus
detestatus sum omnem industriam meam qua sub so-
le studiosissime laboravi habiturus heredes
post me quem ignoro utrum sapiens an stul-
tus futurus sit: et dominabitur in laboribus
meis quibus desudavi et sollicitus fui. **E**t est
quicquam tam vanum? **U**nde cessavi renuncia-
re: et cor meum ultra laborare sub sole. **N**am
cum alius laboraret in sapientia et doctrina et solli-
citudine: homi otioso quesita dimittit. **E**t
habet quoque vanitas: et magnam malum. **Q**uid enim
perdit homini de uniuerso labore suo et affli-
ctione spiritus qua sub sole cruciatus est? **C**un-
cti dies eius doloribus et erumnis pleni sunt
nec per noctem mente requiescit. **E**t hoc nonne
vanitas est? **N**onne melius est comedere et
bibere: et ostendere a me sic bona de laboribus
suis? **E**t hoc de manu dei est. **Q**uis ita deu-
orabit et delictis affluet ut ego? **H**omi bono in
conspectu suo dedit deus sapientiam et scientiam
et intelligentiam: peccatori autem dedit afflictionem
et curam superfluum: ut addat et congreget et tra-
dat ei qui placuit deo. **S**ed et haec vanitas est:
et cassa sollicitudo mentis.

Omnia tempus habet: et suis spatiis
transiit uniuersa sub celo. **T**empus
nascendi: et tempus moriendi. **T**empus
plantandi: et tempus euellendi quod plantatum est.
Tempus occidendi et tempus sanandi. **T**empus
destruendi: et tempus edificandi. **T**empus
fledendi et tempus ridendi. **T**empus plangendi: et tempus
saltandi. **T**empus spargendi lapides: et tempus
colligendi. **T**empus amplexandi: et tempus lon-
giteri ab amplexibus. **T**empus acquirendi: et
tempus perdendi. **T**empus custodiendi: et tempus
abijcendi. **T**empus scindendi: et tempus consuen-
di. **T**empus tacendi: et tempus loquendi. **T**empus
dilectionis. et tempus odij. **T**empus belli: et tem-
pus pacis. **Q**uid habet amplius homo de labo-
re suo? **U**idi afflictionem quam dedit deus fi-
liis hominum ut dissentant in ea. **C**uncta fecit
bona in tempore suo: et mundum tradidit disposi-
tioni eorum ut non inueniat homo opus quod operatus est
deus ab initio usque ad finem. **E**t cognoui quod
non esset melius nisi letari: facere bene in vita
sua. **O**mnis enim homo qui comedit et bibit: et vi-
det bonum de labore suo: hoc donum dei est. **V**i-
di quod omnia opera que fecit deus perseverent in
perpetuum. **N**on possumus eis quicquam addere
nec auferre quod fecit deus ut timeat. **Q**uod fa-
ctum est ipsum permanet. **Q**ue futura sunt iam
facta sunt: et deus instaurat quod abiit. **U**idi sub so-

le in loco iudicij impietate: et in loco iusticie
iniquitatem: et dixi in corde meo. **I**ustum et im-
pium iudicabit dominus: et tempus omnis reus tunc erit.
Dixi in corde meo de filiis hominum ut proba-
ret eos deus: et ostenderet similes esse bestiis.
Idcirco unus interit est hominis et iumentorum
et equa utriusque conditio. **S**icut moritur homo
sic et illa moriuntur. **S**imiliter spirant omnia et ni-
hil habet homo iumento amplius. **C**uncta subiacent
vanitati et omnia pergunt ad unum locum. **D**e
terra facta sunt: et in terram pariter reuertuntur.
Quis nouit si spiritus filiorum adam ascendat sur-
sum: et si spiritus iumentorum descendat deorsum.
Et deprehendi nihil esse melius quam letari ho-
minem in opere suo: et hanc esse partem illius.
Quis enim eum adducet ut post se futura cog-
noscat.

Uerti me ad alia et vidi calumnias que e-
sub sole geruntur: et lachrymas innocen-
tium et neminem solatorem: nec posse
resistere eorum violentie: cunctorum auxilio de-
stitutos. **E**t laudavi magis mortuos quam viuē-
tes: et feliciorē utroque iudicavi quam nec dum na-
tus est: nec vidit mala que sub sole huius.
Rursus
contemplatus sum omnes labores hominum: et indu-
strias animaduerti patere inuidie proximi. **E**t
in hoc ergo vanitas: et cura superflua est. **S**tul-
tus complicat manus suas: et comedit carnes
suas dicens. **M**elius est pugillus cum reque
quam plena utraque manus cum labore et afflictione
animi. **C**onsiderans reperi et aliam vanitatem
sub sole. **U**num est et secundum non habet: non fratrem
et non laborare non cessat: nec satiatur
oculi eius diuitijs: nec recogitat dicēs. **C**ui la-
boro: et fraudo animam meam bonis. **I**n hoc quoque va-
nitas est: et afflictio pessima. **M**elior est ergo
duos esse simul quam unum: habet enim emolumentum
societatis sue. **S**i unus ceciderit ab altero sul-
cietur. **D**e soli: quia cum ceciderit non habet sub-
leuantem se. **E**t si dormierit non duo fouebunt
mutuo. **U**nus quoque calefiat: **E**t si quispiam pre-
ualuerit contra unum: duo resistunt ei. **F**unicus
triplex difficile rumpitur. **M**elior est pu-
er pauper et sapiens regis senex et stultus: quam nescit
preuidere in posterum. **Q**ui de carcere cathenisque
interdum quis egrediat ad regnum: et alius natus
in regno inopia consumatur. **U**idi cunctos
vuentes que ambulant sub sole cum adolescente
secundus qui consurgit pro eo. **I**n finibus nume-
rus est populi omnium que fuerunt ante eum: et qui po-
stea futuri sunt non letabuntur in eo. **S**ed et hoc
vanitas et afflictio spiritus. **C**ustodi pedem tuum
ingrediens domum dei: et appropinqua ut au-
dias. **M**ulto enim melior est obedientia quam
stultorum victimę: qui nesciunt quid faciunt
mali

Neternere quid loquaris neq; cor tuū sit velox ad pferendū sermonem coram deo. Deus em̄ in celo ⁊ tu super terrā: idcirco sint pau ci s̄mones tui. Multas curas sequunt̄ somnia: ⁊ in multis s̄monib⁹ inueniet̄ stulticia. Si qđ uouisti deo ne moreris reddere. Displicet em̄ ei infidel: ⁊ stulta pmissio. Sed qđcūq; uoueris redde. Dul: toq; melius est non uouere: q̄ post votū promissa non reddere. Ne dederis os tuū ut peccare facias carnē tuā: neq; dicas: coram angelo nō est prudentia: ne forte iratus dñs p̄tra sermones tuos dissipet cuncta opa manuum tuarū. Ubi multa sunt somnia: plurime sunt vanitates ⁊ sermones innumerī. Tu x̄o deū time. Si uideris calūnias egenorū ⁊ uolēta iudicia ⁊ subuerti iusticiā in puincia: nō mireris sup hoc negocio: q; excelsio excelsior est alius: ⁊ sup hos q̄ eminentiores sunt alij et insup uniuerse terre rex imperat. Fuiētī Auarus non implebit̄ pecunia ⁊ q̄ amat diuitias fructū nō capiet ex eis. Et hoc ergo uanitas. Ubi multe sunt opes: multi ⁊ qui comedunt eas. Et quid p̄dest possessor: nisi q; cernit diuitias ocul suis. Dulcis est somn⁹ operati si ue parū siue multū comedat: saturitas autē diuitis nō sinit eū dormire. Est ⁊ alia infirmitas pessima quā uidi sub sole. Diuitie cōseruate in malū domi sui. Pereūt em̄ in afflictione pessima. Generauit filiū: q̄ in summa egestate erit. Sicut egressus est nudus de utero matris sue: sic reuertet̄: et nihil aufert secum de labore suo. Miserabil̄ p̄lus infirmitas. Quō uenit: sic reuertet̄. Quid q̄ p̄dest ei q; laborauit in uentū? Cū ctis dieb⁹ uite sue comedit in tenebris ⁊ in curis multis: ⁊ in erūna atq; tristitia. Hoc itaq; uisum est mihi bonum: ut comedat quis ⁊ bibat ⁊ fruatur leticia ex labore suo: q; laborauit ip̄e sub sole numero dierū uite sue: q̄s dedit ei deus: et hec est pars illius. Et omni homi cui dedit deus diuitias atq; subam potestatem q; ei tribuit ut comedat ex eis ⁊ fruaf parte sua: ⁊ letet de labore suo: hoc est donum dei. Nō em̄ satis recordabitur dierum uite sue: eo q; deus occupet deliū cor eius.

VI

Et ⁊ aliud malū qđ uidi sub sole: et qđdem fre quens apud homines. Vir cui dedit deus diuitias ⁊ substantiā ⁊ honore: ⁊ nihil deest anime sue ex oibus q̄ desiderat: nec tribuit ei potestatem de⁹ ut comedat ex eo: sed hō extraneus uorabit illud. Hoc uanitas ⁊ magna miseria est. Si genuerit q̄spiam centū liberos ⁊ uixerit multos annos: ⁊ plures dies etatis habuerit: ⁊ aima illius nō ytaf bonis sube sue: sepulturaq; ca /

reat de h̄ ego p̄nuncio q; melior illo sit aboz / tiuus. Frustra em̄ uenit ⁊ p̄git ad tenebras: ⁊ obliuione delectif nomen eius. Nō uidit solem: neq; cognouit distantia boni ⁊ mali: etiā si duobus milib⁹ annis uixerit: ⁊ nō fuerit p̄fruitus bonis. Nōne ad unū locū p̄perant oia: Dis labor homis in ore eius ⁊ ania eius nō implebit̄ bonis. Quid habet ampli⁹ sapiens a stulto: ⁊ qđ paup nisi ut p̄gat illuc ubi est uita: Meli⁹ est uidere qđ cupias: q̄ desiderare qđ nescias. Sed ⁊ h̄ uanitas est: ⁊ p̄sumptio spūs. Qui futurus est iā uocatus est nomē eius: ⁊ scit q; hō sit: ⁊ nō possit contra fortiozem se in iudicio contendere. Verba sunt plurima: multamq; in disput adō habētia ueritatem.

VII

Quid necesse est homi maiora se querere: cui ignorat qđ conducat sibi in uita sua numero dierū pegrinatōnis sue: ⁊ tpe qđ uelut umbra p̄terit. Aut q̄s ei poterit indicare: qđ post eum futurū sub sole sit. Melius est nomē bonū q̄ uingēta p̄cio sa: ⁊ dies mortis die natiuitatis. Meli⁹ est ire ad domum luctus q̄ ad domum conuiuij. In illa em̄ finis cunctorū amonef hominū ⁊ uiuens cogitat qđ futurū sit. Melior est irarisa: q; p̄ tristitia uult⁹ corrigif anim⁹ delinquentis. Cor sapientiū ubi tristitia est: ⁊ cor stultorū ubi leticia. Meli⁹ est a sapiēte corrip: q; stultorū adulatione decipi: q; sicut sonitus spinarū ardentū sub olla: sic risus stulti. Sed ⁊ hoc uanitas. Calūnia p̄turbat sapientem: ⁊ p̄det robur cordis ei⁹. Melior ē finis orationis: q; p̄ncipiū. Melior est patiens arrogante. Ne sis uelox ad irascendū: q; ira in sinu stulti req̄descit. Ne dicas: qđ putas cause est q; priora tēpa meliora fuere q̄ nūc sunt. Stulta enim est huiuscemodi interrogatio. Utilior est sapia cum diuitijs ⁊ magis p̄dest uidentib⁹ solē. Sicut em̄ p̄tegit sapia: sic p̄tegit pecunia. Hoc autē plus habet eruditio ⁊ sapia: q; uita tribuit possessori suo. Consi / dera opa dei: q; nem o possit corrigere quem ille despererit. In die bona fruiere bonis: et malā diem p̄caue. Sicut em̄ hanc sic ⁊ illam fecit deus: ut non inueniat hō p̄tra eū iustas querimonias. Hec q̄ uidi in die uanitatis mee. Iustus perit in iusticia sua: ⁊ impi⁹ multo uiuit t̄mpe in malicia sua. Noli esse iust⁹ multum neq; plus sapias q̄ necesse est ne obstupescas. Ne impie agas multū: et noli esse stultus ne moriaris in tempore non tuo. Bonum est te sustentare iustum: sed ab illo ne strahas manū tuam: quia qui timet deum nihil negligit. Sapiētia confortauit sapientem super decem principes ciuitatis. Non est em̄

Ecclesiastes

homo iustus in terra: qui faciat bonum et non peccet. Sed et cunctis sermonibus qui dicuntur: nec accomodes cor tuum: ne forte audias seruum maledicentem tibi. Scit enim scientia tua quia et tu crebro maledixisti alijs. Cuncta tenui prauis in sapia. Dixi sapiens efficiar: et ipsa longius recessit a me multo magis quam erat. Et alta profunditas: quis inueniet eam? Rustrauis uniuersa a se meo ut scirem et considerarem et quod rarerem sapientiam et rationem: et ut cognoscerem impietatem stulti et errores imprudentium. Et inueni amariorum morte mulierem que laqueus venatorum est: et sagena cor eius. Vincula sunt manus illius. Qui placet deo effugiet illam: qui autem peccator est capiet ab illa. Ecce hoc inueni dixit ecclesiastes: unum et alterum ut inuenirem rationem quam adhuc querit anima mea et non inueni. Virum de mille unum repperi: mulierem ex oibus non inueni. Solummodo hoc inueni: quod fecerit deus hominem rectum: et ipse se infinitis miscuerit questionibus. Quis talis ut sapiens est? Et quis cognouit solutionem verbi? VIII

Sapientia hominis lucet in vultu eius et potentissimus faciem illius comitabitur: Ego os regis obseruo et precepta iuramenti dei: ne festines recedere a facie eius: neque permanes in ope malo: quia omne quod volueris facies: et sermo illius potestate plenus est. Nec dicere ei quicquam potest: quare ita facis. Qui custodit preceptum: non experiet quicquam mali. Tempus et responsionem cor sapientis intelligit. Omne negotio tempus est: et oportunitas et multa hominis afflictio: quia ignorat preterita et futura nullo potest scire nuncio. Non est in hominis potestate prohibere spiritum. nec habet potestatem in die mortis: nec sinit quietescere in gruentebello: neque saluabit impietas impium. Omnia hec consideravi: et dedi cor meum in cunctis operibus que sunt sub sole. Interdum dormiatur homo homini in malum suum. Vidi impios sepultos que etiam cum adhuc viuerent in loco sancto erant: et laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum. Sed et hoc vanitas est. Etiam quia non profertur cito propter malos sententia: absque timore villo filij hominum perpetrata mala. Attamen peccator ex eo quod centies facit malum et pro patientiam sustentat ego cognoui quod erit bonum timentibus deum: que verentur faciem eius. Non sit bonum impio: nec prolongentur dies eius: sed quasi ymbra transeat: que non timet faciem domini. Et est alia vanitas que sit super terram. Sunt iusti quibus mala perueniunt quasi opera egerit impiorum: et sunt impium que ita securi sunt quasi iustorum facta habeant. Sed et hoc vanissimum iudico. Laudavi igitur letitiam quod non esset homini bonum sub sole: nisi quod comederet et biberet atque gau-

deret et hoc solum secum auferret de labore suo omnibus diebus vite sue quos dedit ei deus sub sole. Et apposui cor meum ut scirem sapientiam et intelligerem dissensionem que versatur in terra. Est homo qui diebus et noctibus somnum non capit oculis. Et intellexi quod omnium operum dei nullam possit homo inuenire rationem eorum que sunt sub sole et quanto plus laborauerit ad quod tendit dum tanto minus inueniat. Etiam si dixerit sapiens se nosse: non poterit respirare. Omnia hec tractavi in corde meo: ut curiosum intelligerem. IX

Sunt iusti atque sapientes: et opera eorum in manu dei. Et tamen nescit homo vtrum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta: eo quod uniuersa eque eueniant iusto et impio: bono et malo mundo et immundo immolantur victimas et sacrificia contententi. Sicut bonus: sic et peccator: ut periturus: ita que verum deierat. Hoc est pessimum inter omnia que sub sole fiunt: quia eadem cunctis eueniunt. Unde et corda filiorum hominum implentur malicia et contemptu in vita sua: et post hec ad inferos deducuntur. Nemo est que spiritus viuatur: et que huius rei habeat fiduciam. Melior est canis unius leone mortuo. Viuentes enim sciunt se esse morituros: mortui vero nihil nouerunt amplius: nec habent ultra mercedem: quia obliuioni tradita est memoria eorum. Amor atque et odium et inuidie similes pierunt: nec habent partem in hoc seculo: et in ope quod sub sole geritur. Uade ergo et comede in leticia panem tuum: et bibe cum gaudio vinum tuum: quia deo placent opera tua. Omnia tempe sint vestimenta tua cadida et oleum de capite tuo non deficiat. Perfrue vita cum vxore quam diligis cunctis diebus vite in stabilitatis tue: que dati sunt tibi sub sole omni tempe vanitatis tue. Nec est enim pars in vita: et in labore tuo quo laboras sub sole. Quodcumque facere potest manus tua instant operare: quia nec opus nec ratio: nec sapientia: nec scientia erunt apud inferos: quo tu pereras. Verti me ad aliud et vidi sub sole: nec velocius esse cursum. nec fortius bellum: nec sapientium panem: nec doctorum diuitias: nec artificum gratiam: sed tempus casumque in omnibus. Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo et aues laqueo comprehenduntur: sic capiuntur homines in tempe malo: cum eis ex templo superuenerit. Hanc quoque sub sole vidi sapientiam et probaui maximam. Ciuitas parua et pauci in ea viri. Venit contra eam rex magnus et vallauit eam: extruxitque munitiones prope gyrum et perfecta est obsidio. Inuentusque est in ea vir pauper et sapiens et liberauit urbem pro sapientia sua: et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego meliorem esse sapientiam for-

Ecclesiastes

titudine. Quomodo ergo sapientia pauperis con-
tempta est. et verba eius non sunt audita? Ver-
ba sapientium audiuntur in silentio: plus quam cla-
mor principis inter stultos. Melior est sapien-
tia quam arma bellica: et qui in vno peccauerit: meli-
ora bona perdet.

X

Misce morientes perdunt suauitatem
vnguenti. Preciosior est sapientia
parua quam gloria: ad tempus stulticia.
Cor sapientis in dextera eius et cor stulti in si-
nistra illius. Sedet in via stultus ambulans
cum ipse insipiens sit omnes stultos estimat.
Si spiritus potestatem habentis ascenderit su-
per te: locum tuum ne dimiseris: quia curatio
faciet pressare peccata maxima. Est malum quod
vidi sub sole: quasi per errorem egrediens a facie
principis. Positum stultum in dignitate
sublimi et diuites sedere deorsum. Vidi ser-
uos in equis et principes ambulantes super
terram quasi seruos. Qui fodit foueam incidet
in eam: et qui dissipat sepem mordebit eum co-
luber. Qui transfert lapides affligetur in eis
et qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. Si
retusum fuerit ferrum: et hoc non ut prius habet
betatum fuerit multo labore exacuatur et post
industriam sequetur sapientia. Si mordeat ser-
pens in silentio: nihil eo minus habet qui oc-
culte detrahit. Verba oris sapientis gratia:
et labia insipientis precipitabunt eum. Initium
verborum eius stulticia: et nouissimum oris illius
error pessimus. Stultus verba multiplicat.
Ignorat homo quid ante se fuerit: et quod post
se futurum sit: quis ei poterit indicare? La-
bor stultorum affliget eos qui nesciunt in vi-
bem pergere. Ne tibi terra cuius rex est puer.
et cuius principes mane comedunt. Beata ter-
ra cuius rex nobilis est: et cuius principes ve-
scuntur in tempore suo ad reficiendum et non ad
luxuriam. In pigritiis humiliabitur contigna-
tio: et in infirmitate manuum prestillabit domus
In risu faciunt panem et vinum: ut epulenti
bibentes. Et pecunie obediunt omnia. In col-
gitatione tua regi non detrahas: et in secreto
cubiculi tui non maledixeris diuiti: quia et aues
celi portabunt voces tuas: et qui habent penas
annunciabunt sententiam.

IX

Date panem tuum super transeuntes
aquas: quia post tempora multa in-
uenies illum. Da partes septem nec
non et octo: quia ignoras quid futurum sit ma-
li super terram. Si replete fuerint nubes: im-
brem super terram effundent. Si ceciderit li-
gnum ad austrum aut ad aquilonem in quocumque
loco ceciderit ibi erit. Qui obseruat ventum
non seminatur: et qui considerat nubes nunquam
metet. Quomodo ignoras que sit via spiritus

et qua ratione compingantur ossa in ventre pre-
gnantis: sic nescis opera dei qui fabricator est
omnium. Mane semina semen tuum: et vespere
cesset manus tua: quia nescis quid ma-
gis oriatur hoc aut illud et si vtrumque simul me-
lius erit. Dulce lumen et delectabile est oculis
videre solem. Si annis multis vixerit homo
et in his omnibus letus fuerit: meminisse de-
bet tenebrosi temporis et dierum multorum: qui
cum venerint vanitatis arguentur preterita.
Letare ergo iuuenis in adolescentia tua: et
in bono sit cor tuum in diebus iuuentutis tue:
et ambula in vijs cordis tui: et in intuitu oculorum
tuorum: et scito quod pro omnibus his addu-
cet te deus in iudicium.

XII

Auferam a corde tuo: et amoue ma-
liciam a carne tua. Adolescentia enim
et voluntas: vana sunt. Memento
creatoris tui in diebus iuuentutis tue: ante
quam veniat tempus afflictionis tue: et appro-
pinquent anni de quibus dicas: non michi
placent. Antequam tenebrescant sol et lumen et
stelle et luna et reuertantur nubes post pluuiam
Quando commouebuntur custodes domus
et nutabunt viri fortissimi: et ociose erunt mo-
lentes in minuto numero et tenebrescent videtes
per foramina: et claudent ostia in platea in
humilitate vocis molentis: et confurgent ad
vocem volucris: et obsurdescent omnes filie
carminis. Excelsa quoque timebunt: et formi-
dabunt in via: florebit amygdalus impigua-
bitur locusta: et dissipabitur caparis. Quo-
niam ibit homo in domum eternitatis sue: et
circuibunt in platea plagentes. Antequam rum-
patur funiculus argenteus: et recurret vita
aurea: et conteratur hydria super fontem: et
confringatur rota super cystemam: et reuer-
tatur puluis in terram suam unde erat. et spi-
ritus redeat ad deum qui dedit illum. Vanitas
vanitatum dixit ecclesiastes: et omnia va-
nitas. Cumque esset sapientissimus ecclesiastes
docuit populum et enarrauit que fecerat: et
inuestigans composuit parabolas multas. Que-
siuit verba utilia: et conscripsit sermones re-
ctissimos: ac veritate plenos. Verba sapien-
tium sicut stimuli et quasi clauis in altum de-
fixi: que per magistrorum consilium data sunt
a pastore vno. His amplius filii mine requi-
ras. Faciendi plures libros nullus est finis:
frequensque meditatio carnis afflictio est. Fi-
nem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time
et mandata eius observa. Hoc est omnis homo. Lucta
que fiunt adducet deus in iudicium pro mi-
serato: siue bonum siue malum sit.

Explicit liber Ecclesiastes.